Πανελλαδικές Εξετάσεις 2026 – Νεοελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία

Ημερήσια και Εσπερινά Γενικά Λύκεια · Παρασκευή 29 Μαΐου 2026

Μάθημα: Νεοελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία | Τάξη: Γ΄ Λυκείου | Ημερομηνία εξέτασης: 29/05/2026

— ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ —

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Μια παγκόσμια σύγχρονη κρίση μοναξιάς

Μια δομική αλλαγή συντελείται σχεδόν παντού, ταυτόχρονα. Για πρώτη φορά στη σύγχρονη ιστορία, η πλειονότητα των κρατών, αναπτυγμένων και αναπτυσσόμενων, βρίσκεται κάτω από το «όριο αναπλήρωσης» των 2,1 παιδιών ανά γυναίκα, προκειμένου ένας πληθυσμός να διατηρείται δημογραφικά σταθερός χωρίς μετανάστευση. Σε 66 χώρες, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας, ο μέσος όρος είναι τώρα πιο κοντά στο 1. Σε άλλες, πλησιάζει όλο και πιο επικίνδυνα το μηδέν.

Εδώ και χρόνια, πολιτικοί και αναλυτές αντιμετωπίζουν την υπογεννητικότητα ως πρόβλημα πρωτίστως οικονομικής φύσης. Η ακρίβεια, η εργασιακή επισφάλεια, το υψηλό κόστος στέγασης, η ελλιπής κρατική στήριξη προς τους γονείς και η δυσκολία συνδυασμού καριέρας και οικογένειας – ιδίως για τις γυναίκες – θεωρούνται οι βασικές αιτίες. Όμως, πλέον δεν αρκούν για να εξηγήσουν τις παγκόσμιες διαστάσεις του φαινομένου. Δημογράφοι επισημαίνουν ότι η κρίση γεννητικότητας έχει εξελιχθεί σε κρίση των σχέσεων, με ριζική αλλαγή προτύπων και αντιλήψεων στην ψηφιακή εποχή. Στους «New York Times», η Άννα Λουί Σάσμαν, συγγραφέας και δημοσιογράφος με ειδίκευση σε θέματα φύλου, οικονομίας και αναπαραγωγής, σκιαγραφεί μια διάχυτη υπαρξιακή αβεβαιότητα στις τάξεις των νέων ενηλίκων. Συμβαίνει σε μια «εποχή πολυκρίσης», παρατηρεί, εν μέσω κλιματικής αλλαγής, γεωπολιτικής και οικονομικής αστάθειας, διεύρυνσης των ανισοτήτων και του τρόπου με τον οποίο η τεχνητή νοημοσύνη μετασχηματίζει τις κοινωνίες.

Προς επίρρωση[1] των ανωτέρω, έρευνα των «Financial Times» βάσει ανάλυσης δεδομένων – από δημογραφικά αρχεία έως αναζητήσεις στην Google – καταγράφει μια χρονική σύμπτωση της πιο πρόσφατης δημογραφικής κατάρρευσης σε πολλές χώρες με τη χρήση των smartphones. Έχουν αλλάξει τον τρόπο αλληλεπίδρασης των νέων, ενόσω τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης καλλιεργούν εξιδανικευμένα πρότυπα σχέσεων, εμφάνισης και επιτυχίας. Έτσι, δημιουργούν μη ρεαλιστικές προσδοκίες που αυξάνουν τα επίπεδα μοναξιάς, κοινωνικής απομόνωσης και ψυχολογικής δυσφορίας, αλλά και ένα αναδυόμενο ιδεολογικό χάσμα μεταξύ νέων ανδρών και γυναικών, κυρίως μεταξύ όσων δεν έχουν πανεπιστημιακή εκπαίδευση.

Στο πλαίσιο αυτό, χωρίς ουσιαστικές παρεμβάσεις, όπως υπογραμμίζει ο συντάκτης της έρευνας, Τζον Μπερν-Μέρντοχ, η γήρανση του πληθυσμού «επιβαρύνει την αύξηση της παραγωγικότητας και τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου».

1. επίρρωση: ισχυροποίηση, ενίσχυση

[Μαργαρίτα Βεργολιά, εφημερίδα ΤΑ ΝΕΑ, 23.5.2026, ελαφρώς συντομευμένο και διασκευασμένο]

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

[Τα νιάτα και τα γεράματα]

Λέγεται συνήθως ότι τα νιάτα είναι επαναστατικά, αγαπούν τις μεγάλες καινοτομίες, απαιτούν ριζικές λύσεις, δεν δέχονται συμβιβασμούς· και αυτό πραγματικά είναι η χάρη και η δόξα τους. Λέγεται ακόμη ότι τα γεράματα είναι κατά κανόνα συντηρητικά, ηλικία των συμβιβασμών, ότι τα χρόνια εκείνα ο άνθρωπος και στις εχθρότητες και στις συμπάθειές του είναι μαλακός· ότι δεν προσέχει τις πολύ λεπτές αποχρώσεις, βλέπει μονάχα τα βασικά χρώματα· δεν μετακινείται προς νέες καταστάσεις, άγνωστες, αδοκίμαστες ακόμη. Και τούτο είναι αληθινό, έως ένα σημείο τουλάχιστο. Μπορούμε μάλιστα με αυτά τα μέτρα να προσδιορίζομε τα γεράματα της μικρής ηλικίας και τα νιάτα της μεγάλης ηλικίας. Γιατί υπάρχουν και νέοι συντηρητικοί, συμβιβαστικοί, υποχωρητικοί, που δεν αγαπούν ό,τι πρόκειται να τους βγάλει έξω από τα καθιερωμένα. Όπως αντίθετα υπάρχουν και γέροντες ριζοσπαστικοί, που νεάζουν στις σκέψεις

και στα αισθήματα, που ενθουσιάζονται για τις επαναστατικές καινοτομίες κ.τ.λ. Τα δύο λοιπόν στρατόπεδα υπάρχουν και μακάρι να διαχωρίζονται ανάλογα με την ηλικία των σταυροφόρων τους. Γιατί χρειάζονται και τα δύο· είναι απαραίτητα για την υγεία του κοινωνικού σώματος. Αλίμονο στις κοινωνίες που αποτελούνται μόνο από «νέους» (στα νεύρα και στις ιδέες) ανθρώπους που διαρκώς καλπάζουν ορμητικά προς τα εμπρός. Και αλίμονο πάλι στις κοινωνίες που είναι καμωμένες μόνο από «γέροντες» (στα μυαλά και στα χέρια) που τρέμουν κάθε μεταβολή και την καταριώνται. Ευλογημένες είναι κείνες που έχουν και τις δύο κατηγορίες πολιτών· η ιστορία χρειάζεται και τα δυο ρεύματα.

[Ε. Π. Παπανούτσος, Πρακτική Φιλοσοφία, απόσπασμα από το κεφάλαιο «Τα γερατειά», σσ. 174-175, Αθήνα, 2008, εκδ. Νόηση]

ΚΕΙΜΕΝΟ 3

Ο Ανδρέας Εμπειρίκος στο ποίημά του «Ποιος ζει και ποιος πεθαίνει» συνδέει τη ζωή με τη χαρά και την αγωνιστικότητα.

Αρκεί.
Χτύπα τη θλίψη καταγής
Και πέταξε το μαράζι στα σκουπίδια.
Πρέπει να πολεμήσης να χαρής
Κι ακόμα να χαρής
Κι όχι να πίνης ξύδι – όποιος κι αν στο δίνει
Τώρα σου πρέπει μέλι κι ένα ποτήρι γιομάτο «δε με μέλλει»[1]
Ορθό-κοφτό σαν βλύσμα[2] κραυγής γλάρου
Πρέπει να γυμνωθής
Κι αν στολιστής να στολιστής με αχάτη[3].
Πρέπει να νιώσης όλες τις ηδονές που σε τραβάνε
Μα πρώτα πρέπει να ανασάνης μπροστά στον ήλιο
Κι αφού λυτρώσεις στην ψυχή σου τον οίστρο[4] του βαρβάρου
Έβγα στο δρόμο.
Κ’ εκεί,
Προ πάντων,
Μην φοβηθείς το πάτημά σου.

1. «δε με μέλλει»: δεν με νοιάζει, δεν με ενδιαφέρει

2. βλύσμα: εκρηκτικός ήχος (μτφ.) (από το ρ. βλύζω: αναβλύζω, ξεπηδώ ορμητικά)

3. ο αχάτης: ημιπολύτιμος πολύχρωμος λίθος

4. ο οίστρος: κατάσταση ψυχικής και πνευματικής έξαρσης

[Α. Εμπειρίκος, 1934 • Προϊστορία ή Καταγωγή, εκδ. Άγρα, Αθήνα 2014, διατηρήθηκε η ορθογραφία του ποιήματος]

ΘΕΜΑ Α

Α1. Να συνοψίσετε σε 70-80 λέξεις τους λόγους στους οποίους, σύμφωνα με το Κείμενο 1, οφείλεται η υπογεννητικότητα.

Μονάδες 20

Απάντηση:

Σύμφωνα με το Κείμενο 1, η υπογεννητικότητα αποδίδεται αρχικά σε οικονομικά αίτια: ακρίβεια, εργασιακή επισφάλεια, υψηλό κόστος στέγασης, ελλιπή κρατική στήριξη των γονέων και δυσκολία συνδυασμού καριέρας–οικογένειας, ιδίως για τις γυναίκες. Ωστόσο, πλέον συνδέεται και με μια κρίση των σχέσεων στην ψηφιακή εποχή: υπαρξιακή αβεβαιότητα των νέων λόγω πολυκρίσης (κλιματική αλλαγή, αστάθεια, ανισότητες, τεχνητή νοημοσύνη) και χρήση smartphones και κοινωνικών δικτύων, που καλλιεργούν εξιδανικευμένα πρότυπα, αυξάνοντας μοναξιά, απομόνωση και το ιδεολογικό χάσμα των δύο φύλων.

(76 λέξεις)

ΘΕΜΑ Β

Β1. Να γράψετε στο τετράδιό σας δίπλα στον αριθμό της Στήλης Α το γράμμα από τη Στήλη Β που αντιστοιχεί στην ορθή απάντηση, με βάση το περιεχόμενο των Κειμένων 1 και 2 (χωρίς αναφορά σε χωρία του κειμένου):

Στήλη Α	**Στήλη Β**
1. Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 υποστηρίζεται ότι	α. η πλειονότητα των αναπτυγμένων χωρών εμφανίζει μηδενική γεννητικότητα. **β. τα περισσότερα κράτη, ανεξαρτήτως βαθμού ανάπτυξης, βρίσκονται κάτω από το «όριο αναπλήρωσης».**
2. Στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 υποστηρίζεται ότι οι παραδοσιακές οικονομικές ερμηνείες της υπογεννητικότητας θεωρούνται πλέον ανεπαρκείς, επειδή	α. οι κυβερνήσεις έχουν ήδη επιλύσει τα οικονομικά προβλήματα των νέων ζευγαριών. **β. το φαινόμενο συνδέεται πλέον και με βαθύτερες μεταβολές στις ανθρώπινες σχέσεις και στις κοινωνικές αντιλήψεις.**
3. Στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1 τα smartphones και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης συνδέονται με τη δημογραφική κρίση, επειδή	**α. συντελούν στην καλλιέργεια εξιδανικευμένων προτύπων και στην αύξηση της μοναξιάς και της κοινωνικής απομόνωσης.** β. ενισχύουν την πρόσβαση των νέων σε εκπαιδευτικό υλικό για την οικογένεια.
4. Στο Κείμενο 2 υποστηρίζεται ότι	**α. η ιστορία έχει ανάγκη και τα νιάτα και τα γηρατειά.** β. τα γηρατειά και τα νιάτα υπονομεύουν την πρόοδο.
5. Σύμφωνα με το Κείμενο 2, ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι	**α. οι άνθρωποι μπορεί να είναι προοδευτικοί ανεξαρτήτως της ηλικίας τους.** β. τα γηρατειά είναι πάντα συντηρητικά.

Μονάδες 15

Απάντηση:

1 → β, 2 → β, 3 → α, 4 → α, 5 → α

Β2. α. Η τρίτη παράγραφος του Κειμένου 1 («Προς επίρρωση… πανεπιστημιακή εκπαίδευση») αναπτύσσεται με τον τρόπο του αιτίου-αποτελέσματος. Να επισημάνετε το αίτιο και δύο από τα αποτελέσματα (μονάδες 3) και να δηλώσετε ποια πρόθεση της συντάκτριας εξυπηρετεί η συγκεκριμένη επιλογή (μονάδες 3).

β. Στο Κείμενο 2 να γράψετε τι δηλώνουν οι έντονα υπογραμμισμένες λέξεις **Γιατί** (το πρώτο του κειμένου) και **λοιπόν**, κάνοντας αναφορά στα νοήματα που αυτές συνδέουν σε κάθε περίπτωση (μονάδες 4).

Μονάδες 10

Απάντηση Β2.α:

Αίτιο: η χρήση των smartphones και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, που άλλαξαν τον τρόπο αλληλεπίδρασης των νέων και καλλιεργούν εξιδανικευμένα πρότυπα σχέσεων, εμφάνισης και επιτυχίας.

Αποτελέσματα: (1) η δημιουργία μη ρεαλιστικών προσδοκιών, που αυξάνουν τα επίπεδα μοναξιάς, κοινωνικής απομόνωσης και ψυχολογικής δυσφορίας· (2) η εμφάνιση ιδεολογικού χάσματος μεταξύ νέων ανδρών και γυναικών, ιδίως όσων δεν έχουν πανεπιστημιακή εκπαίδευση. (Αποδεκτό και: η χρονική σύμπτωση της δημογραφικής κατάρρευσης με τη διάδοση των smartphones.)

Πρόθεση της συντάκτριας: με τον τρόπο αυτό τεκμηριώνει επιστημονικά (επίκληση στην αυθεντία – έρευνα των «Financial Times») τη θέση της προηγούμενης παραγράφου, ότι η υπογεννητικότητα είναι πλέον κρίση σχέσεων· αναδεικνύει τη λογική αλληλουχία ανάμεσα στην ψηφιακή τεχνολογία και στη μοναξιά, ώστε ο λόγος της να γίνει πειστικός και ο αναγνώστης να προβληματιστεί για τις επιπτώσεις της τεχνολογίας στις ανθρώπινες σχέσεις.

Απάντηση Β2.β:

«Γιατί»: δηλώνει αιτιολόγηση. Ο συγγραφέας αιτιολογεί τη θέση που μόλις διατύπωσε, ότι «μπορούμε… να προσδιορίζομε τα γεράματα της μικρής ηλικίας και τα νιάτα της μεγάλης ηλικίας», με το επιχείρημα ότι

υπάρχουν νέοι συντηρητικοί και συμβιβαστικοί, όπως και γέροντες ριζοσπαστικοί.

«λοιπόν»: δηλώνει συμπέρασμα. Από τις προηγούμενες παρατηρήσεις (ύπαρξη συντηρητικών νέων και ριζοσπαστών γερόντων) ο συγγραφέας συμπεραίνει ότι τα δύο «στρατόπεδα» – ο ριζοσπαστισμός και η συντήρηση – υπάρχουν πράγματι ως στάσεις ζωής, ανεξάρτητα από την ηλικία, και εύχεται να μη διαχωρίζονται με βάση αυτήν.

Β3. Στο Κείμενο 2 να εξηγήσετε τη λειτουργία των παρακάτω γλωσσικών επιλογών:

• το ασύνδετο σχήμα: «Λέγεται συνήθως…συμβιβασμούς·» (μονάδες 4),

• το πρώτο πληθυντικό πρόσωπο: «Μπορούμε…προσδιορίζομε» (μονάδες 2) και

• τη συνυποδήλωση/μεταφορά: «ανθρώπους που διαρκώς καλπάζουν ορμητικά προς τα εμπρός» (μονάδες 4).

Μονάδες 10

Απάντηση:

• **Ασύνδετο σχήμα («Λέγεται συνήθως…συμβιβασμούς·»):** τα κατηγορήματα που αποδίδονται στα νιάτα (επαναστατικά, αγαπούν τις καινοτομίες, απαιτούν ριζικές λύσεις, δεν δέχονται συμβιβασμούς) παρατίθενται χωρίς συνδέσμους. Έτσι ο λόγος αποκτά πυκνότητα, ρυθμό και ένταση, αποδίδοντας και υφολογικά την ορμή και την απολυτότητα της νεανικής ηλικίας, ενώ παράλληλα συνοψίζει γρήγορα την κοινή αντίληψη («λέγεται συνήθως») που ο συγγραφέας θα σχολιάσει στη συνέχεια.

• **Πρώτο πληθυντικό πρόσωπο («Μπορούμε…προσδιορίζομε»):** ο δοκιμιογράφος εντάσσει τον εαυτό του και τον αναγνώστη στο ίδιο «εμείς». Ο λόγος αποκτά συλλογικό και καθολικό χαρακτήρα, η θέση του παρουσιάζεται ως κοινή δυνατότητα κρίσης και ο αναγνώστης καθίσταται συμμέτοχος στον συλλογισμό, με αποτέλεσμα αμεσότητα και οικειότητα.

• **Συνυποδήλωση/μεταφορά («ανθρώπους που διαρκώς καλπάζουν ορμητικά προς τα εμπρός»):** η εικόνα του αλόγου που καλπάζει

ασυγκράτητο αποδίδει παραστατικά την ακατάσχετη, απερίσκεπτη ορμή των «νέων» στα νεύρα και στις ιδέες. Η μεταφορά υποδηλώνει ότι η συνεχής, άκριτη φυγή προς τα εμπρός κρύβει κίνδυνο για την κοινωνία, κάνοντας τον λόγο ζωντανό, γλαφυρό και συναισθηματικά φορτισμένο, ώστε να ενισχυθεί η θέση ότι χρειάζονται και οι δύο κατηγορίες πολιτών.

ΘΕΜΑ Γ

Γ1. Ποιες είναι οι προτροπές του ποιητικού υποκειμένου προς τον αναγνώστη/την αναγνώστρια; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με τρεις (3) διαφορετικούς μεταξύ τους κειμενικούς δείκτες από το ποίημα. Πώς θα ανταποκρινόσουν εσύ στο κάλεσμα αυτό του ποιητικού υποκειμένου; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Απάντηση:

Το ποιητικό υποκείμενο απευθύνει στον αναγνώστη ένα επίμονο κάλεσμα ζωής: να διώξει τη θλίψη και το μαράζι, να αγωνιστεί για να χαρεί, να μη δέχεται την πίκρα που του προσφέρουν οι άλλοι, να απογυμνωθεί από τα περιττά και να στολιστεί μόνο με ό,τι είναι γνήσιο, να γευτεί τις ηδονές της ζωής, να απελευθερώσει τη ζωτική του ορμή και, τέλος, να βγει στον δρόμο χωρίς φόβο για τα βήματά του. Η προτρεπτική διάθεση στηρίζεται πρώτα στις προστακτικές β΄ ενικού προσώπου («Χτύπα», «πέταξε», «Έβγα»), που κάνουν τον λόγο άμεσο και επιτακτικό. Δεύτερον, η επανάληψη του «Πρέπει να» («Πρέπει να πολεμήσης», «Πρέπει να γυμνωθής», «Πρέπει να νιώσης») δίνει στις προτροπές τον τόνο αδιαπραγμάτευτης ανάγκης. Τρίτον, η αντίθεση των μεταφορών «ξύδι» – «μέλι» συμπυκνώνει τη ρήξη με την πικρία και την επιλογή της χαράς. Προσωπικά, θα ανταποκρινόμουν θετικά στο κάλεσμα: στην ηλικία των μεγάλων αποφάσεων συχνά μας παραλύουν ο φόβος της αποτυχίας και η σύγκριση με τους άλλους. Θα προσπαθούσα να «μη φοβηθώ το πάτημά μου», να διεκδικήσω τα όνειρά μου με αισιοδοξία και να κρατήσω μακριά όσους προσφέρουν μόνο «ξύδι».

(177 λέξεις)

ΘΕΜΑ Δ

Δ1. Αξιοποιώντας δημιουργικά ιδέες από τα Κείμενα αναφοράς 1 και 2, σε ένα άρθρο 350-400 λέξεων που θα αναρτηθεί στη σχολική εφημερίδα:

α) να εξηγήσετε για ποιους λόγους, κατά τη γνώμη σας, αυξάνονται τα επίπεδα μοναξιάς στην εποχή μας και

β) να προτείνετε τρόπους με τους οποίους θα μπορούσαν να συνεργάζονται οι νέοι με τους ανθρώπους της τρίτης ηλικίας, ώστε να θεραπευτεί η μοναξιά και των δύο γενεών.

Μονάδες 30

Ενδεικτικό σχεδιάγραμμα:

• Επικοινωνιακό πλαίσιο: άρθρο σε σχολική εφημερίδα → τίτλος, ύφος σχετικά οικείο αλλά σοβαρό, γ΄/α΄ πληθυντικό πρόσωπο, αναφορά στην επικαιρότητα, χωρίς προσφώνηση/αποφώνηση.

• Πρόλογος: η παραδοξότητα της εποχής (υπερσύνδεση – μοναξιά)· διατύπωση των δύο ζητουμένων.

• Α΄ ζητούμενο – αίτια: ψηφιακή επικοινωνία και εξιδανικευμένα πρότυπα (Κείμενο 1)· οικονομική πίεση και πολυκρίση (Κείμενο 1)· ατομικισμός και χάσμα γενεών.

• Β΄ ζητούμενο – τρόποι συνεργασίας: ανταλλαγή γνώσεων (ψηφιακή μαθητεία – εμπειρία)· κοινές δράσεις (λέσχες, εθελοντισμός)· συστέγαση· αμοιβαίος σεβασμός (ιδέα Κειμένου 2: χρειάζονται και τα δύο «ρεύματα»).

• Επίλογος: πρόσωπα αντί για οθόνες· η «ευλογημένη» κοινωνία του Παπανούτσου.

Ενδεικτικό άρθρο:

Μόνοι ανάμεσα σε πολλούς: νέοι και ηλικιωμένοι απέναντι στη μοναξιά

Ζούμε σε μια εποχή διαρκούς σύνδεσης και, παραδόξως, διάχυτης μοναξιάς. Έρευνες καταγράφουν αυξανόμενη κοινωνική απομόνωση, ενώ η «κρίση των σχέσεων» αγγίζει πλέον και τη δημογραφική πορεία ολόκληρων κοινωνιών. Γιατί όμως νιώθουμε τόσο μόνοι και τι μπορεί να κάνει η γενιά μας μαζί με τους μεγαλύτερους;

Πρώτα απ’ όλα, η ψηφιακή επικοινωνία έχει αντικαταστήσει σε μεγάλο βαθμό την άμεση επαφή. Τα smartphones και τα μέσα κοινωνικής

δικτύωσης προβάλλουν εξιδανικευμένα πρότυπα σχέσεων, εμφάνισης και επιτυχίας, γεννώντας μη ρεαλιστικές προσδοκίες, ανασφάλεια και διαρκή σύγκριση· οι «φίλοι» πληθαίνουν, οι ουσιαστικοί δεσμοί λιγοστεύουν. Επιπλέον, η ακρίβεια, η εργασιακή επισφάλεια και το κόστος στέγασης επιβάλλουν ρυθμούς ζωής που δεν αφήνουν χρόνο για σχέσεις, ενώ η «πολυκρίση» της εποχής – κλιματική αλλαγή, αστάθεια, ανισότητες – τρέφει μια υπαρξιακή αβεβαιότητα που ωθεί στην εσωστρέφεια. Τέλος, ο ατομικισμός και το χάσμα των γενεών έχουν αποδυναμώσει την οικογένεια και τη γειτονιά ως χώρους συνάντησης: οι ηλικιωμένοι περιθωριοποιούνται, οι νέοι στερούνται τη σοφία της εμπειρίας.

Η λύση, ωστόσο, βρίσκεται ακριβώς σε αυτή τη συνάντηση. Όπως σημειώνει ο Παπανούτσος, η κοινωνία χρειάζεται και την ορμή των νέων και τη σύνεση των μεγαλύτερων. Στο σχολείο μας μπορούν να οργανωθούν προγράμματα «ψηφιακής μαθητείας», όπου μαθητές διδάσκουν στους ηλικιωμένους τη χρήση της τεχνολογίας και, σε αντάλλαγμα, ακούν ιστορίες ζωής και μαθαίνουν παραδοσιακές τέχνες ή την τοπική ιστορία. Τα ΚΑΠΗ και οι δημοτικές βιβλιοθήκες μπορούν να φιλοξενήσουν κοινές λέσχες ανάγνωσης, κηπουρικής ή μαγειρικής, ενώ ο εθελοντισμός σε περιβαλλοντικές και κοινωνικές δράσεις ενώνει τις γενιές γύρω από έναν κοινό σκοπό. Ακόμη, η συστέγαση φοιτητών με μοναχικούς ηλικιωμένους, που εφαρμόζεται ήδη σε ευρωπαϊκές πόλεις, προσφέρει στους μεν φθηνή στέγη και στους δε συντροφιά. Προϋπόθεση όλων είναι ο αμοιβαίος σεβασμός: οι νέοι να μην υποτιμούν την εμπειρία και οι μεγαλύτεροι να μη διδάσκουν με αυταρχισμό.

Η μοναξιά, λοιπόν, δεν θεραπεύεται με περισσότερες οθόνες, αλλά με περισσότερα πρόσωπα. Οι νέοι έχουν την ορμή και τη γνώση της τεχνολογίας, οι ηλικιωμένοι την υπομονή και την εμπειρία της ζωής· ό,τι λείπει από τον έναν το διαθέτει ο άλλος. Αν οι δύο γενιές δώσουν η μία στην άλλη αυτό που τους λείπει, μπορούμε να ξαναγίνουμε, όπως λέει ο Παπανούτσος, μια «ευλογημένη» κοινωνία που έχει και τα δύο ρεύματα – και κανείς δεν θα είναι πια μόνος ανάμεσα σε πολλούς.

(364 λέξεις, χωρίς τον τίτλο)